

Месеца децембра, у 10. дан.*1

Спомен светог и праведног Јована, деспота српског; и матере његове свете Ангелине.*2

Света Мати Ангелина, деспотица Српска и ктиторка манастира Крушедола у Срему, била је супруга Светог Стефана Слепог, деспота Српског, и мајка Светог Максима Архиепископа и овог Светог Јована, последњег деспота Српског из породице Бранковића. Њен свети спомен слави се посебно 30. јула и тамо се може видети њено опширно Житије,*3 а овде ћемо изнети само живот светог сина њеног Јована Деспота.

Свети Јован беше други син Светог Стефана Бранковића и Свете Ангелине. Родио се док му родитељи живљаху још у Албанији, а одрастао је у Београду, месту у области Фурланији (шире подручје Тршћанског залива у Италији), где су му се потом родитељи преселили и живели. Ту је у дому оца свога и матере стекао добро хришћанско васпитање и лепо световно образовање. Његовом васпитању и образовању доста су допринели и монаси, којих је увек било у дому светих му родитеља. Захваљујући својим светим родитељима и овим православним монасима, млади Јован је себе изградио на чврстим темељима православне вере и светог богоугодног живота, тако да, иако је живео међу иноплеменима и јеретицима у Италији и Мађарској и међу грешницима у свету, ипак је себе сачувао чиста у обома, то јест у правој вери и врлини.

После смрти Јовановог оца Св. Стефана, неколико година касније, то јест године 1486, мајка Јованова Св. Ангелина, са Јованом и братом му Максимом, пређу из Фурланије преко Беча у Будим, узевши притом са собом и мошти Св. Стефана Слепог. У Будиму их лепо прими мађарски краљ Матија и подари им градове Купиново и Сланкамен у Срему. Том приликом, краљ подари и титулу деспота старијем Ђорђу, који се потом ускоро замонаши под именом Максим, тако да титулу и место деспота Српског у Срему преузме тада Свети Јован. Њихова престоница и боравиште био је најпре град Купиник на реци Сави у Срему, где су у цркви Св. Апостола Луке биле смештене мошти њиховог оца Светог Стефана. Због честих пак напада Турака преко Саве, деспот Јован премести затим своју престоницу у град Беркасово, близу манастира Прибине Главе.*4

Као деспот Српски у Срему, праведни Јован је водио, с једне стране, витешку борбу против иноверних Турака, који су с југа нападали, а с друге стране борио

^{1*} Може се читати као Синакарско житије на своме месту, после 6. Песме канона. (Примедба приређивача)

^{2*} Узето из „Житија светих за месец децембар“ Ј. Поповића, стр. 303-306. (Примедба приређивача)

^{3*} Житија Св. Стефана Слепог и Св. Максима видети под 9. октобром и 18. јануаром, када се они славе.

^{4*} Овај град српски порушила је касније Марија Терезија и наредила да се од његовог материјала саграде неке римокатоличке цркве у Срему. У близини овог некадашњег града и данас постоји брдо звано Деспотовац, по деспоту Јовану.

се против покушаја римокатолика да његов православни народ поунијате. Налазећи се под влашћу мађарског краља, Јован је њему помагао својом војском у борбама против Турака, и у томе показивао далеко веће успехе него Мађари и Млечићи, који су тих година ратовали са Турцима.*⁵ Благоверни деспот Српски Јован желео је да ослободи и све српске поробљене крајеве на југу, али је то превазилазило његове снаге. Јован се молио Богу да Бог заштити његов Српски народ и да му помогне да сачува своју веру и душу. Зато је он помагао многе православне манастире, молећи монахе да се у њима моле за спасење Српског народа и за спасење његово и његове породице.*⁶ Са својом мајком Ангелином и са братом Максимом, а и сам са своје стране, Јован је помагао великим прилозима и Светогорске манастире Светог Павла, Хиландар и Есфигмен, а такође и манастир Крупу у Далмацији, као и многе манастире у Срему, Бачкој и Банату. По народном предању он је са својим братом Максимом подигао или обновио манастире Прибину Главу, Месић, Фенек, Дивше, Беочин, Шишатовач и друге.

Али, млади и праведни деспот Српски Јован није дуго живео на земљи. Лета живота његовог била су малобројна, али су зато била испуњена многим добрим делима и богоугодним подвизима. Он се мирно упокојио у Господу 10. децембра 1502. године у својој престоници Беркасову*⁷ и чесно је погребен у цркви Светог Луке у Купинову покрај свога светог оца. После три године, тело његово било је објављено као цело и свето, и од тада га је православни народ почео поштовати као светитеља Божјег. Света мати његова Ангелина и брат му Максим, приликом свог одласка у Влашку (године 1505) код влашког војводе Јована Радула IV, узели су са собом и мошти Св. Стефана Слепог и овога Светог деспота Јована, али су их при повратку из Влашке (године 1509) опет вратили у Купиново. Када су затим они подигли своју задужбину манастир Крушедол под Фрушком Гором, тело Св. Јована са телом његовог светог оца буде пренето и положено у манастир Крушедол. Тамо се оно показало чудотворним, јер је многе исцељивала благодатна сила његова, међу којима исцели и једног Агарјанина, коме се „живи бес у утроби ваљаше», како кажу стари записи. Такође је и један младић, који је осам година лежао болестан, добио чудесно исцељење од моштију Светога Јована.

^{5*} То је било 1501-2. године. Том приликом је деспот Јован са својом српском војском прешао Саву и опсео град Смедерево. Затим је продирао даље уз Мораву, Колубару и Дрину, па је прешао и у Босну. Потукавши славно Турке код Зворника, вратио се у Срем са великим трофејима.

^{6*} Деспот Јован је био ожењен Јеленом, ћерком српског војводе Стевана Јакшића, и имао је са њом две кћери: Марију и Јелену, од којих је ова друга била удата за молдавског војводу Петра Рареша.

^{7*} Године 1902. подигнута је у Беркасову мала црквица посвећена Св. Јовану Деспоту.

Тело Светог Јована остало је у манастиру Крушедолу све до 1716. године, када су Турци запалили манастир и у њему свете мошти светих Бранковића. После спаљивања манастира, ипак су пронађени делови светих моштију, међу којима и део стопала Светога Јована Деспота. Ове преостале свете мошти чувају се и данас у манастиру Крушедолу.



Икона светих Бранковића, манастир Крушедол.